

Foto: BeeldbankWO2

Donker erfgoed in het licht

Een studiemiddag over beladen erfgoed in Gelderland

De muur van Mussert, de Apeldoornse bunker van Seyss-Inquart, Landgoed Avegoor of de Diogenesbunker. Donker, beladen, besmet, schuldig, schurend, omstreden of betwist erfgoed zijn termen die voor plekken als deze gebruikt worden; locaties en gebouwen met een beladen verleden. In dit geval gekoppeld aan de Tweede Wereldoorlog en in het bijzonder aan Gelderland. Recent onderzoek toont aan dat de provincie tal van deze plekken kent.

Tijdens deze studiemiddag, georganiseerd door de Stichting Versterking Herinnering WOII Gelderland (WO2GLD), worden handvatten aangereikt over de omgang met dergelijke locaties. De vier bovengenoemde locaties worden uitgelicht met aandacht voor recente ontwikkelingen. Kun je deze plekken belichten zonder te oordelen? Hoe ga je om met gevoeligheden? Hoe verhoudt de politiek zich tot deze veelal omstreden locaties? Welke plekken zijn er nog meer en hoe verhouden de locaties zich tot elkaar?

Het wordt een middag met diverse interessante en inspirerende workshops en lezingen. U gaat naar huis met meer kennis over beladen erfgoed in Gelderland en manieren om er anno 2017 mee om te gaan.

Datum

Vrijdag 22 september

Tijd

12:30 – 17:30

Waar

CODA Apeldoorn
Vosselmanstraat 299
7311 CL Apeldoorn

Aanmelden

Vóór 15 september
Via info@wo2gld.nl
(deelname is gratis)

Voor praktische vragen:

Wouter Daemen
w.daemen@wo2gld.nl

Voor inhoudelijke vragen:

Machlien Vlasblom
m.vlasblom@wo2gld.nl

Programma

12:30 – 12:45	Ontvangst en registratie (Etalage)	
	Plenair programma (Auditorium)	
12:45 – 13:00	Welkom	Joost Rosendaal
13:00 – 13:30	Beladen erfgoed in Gelderland	Machlien Vlasblom
13:30 – 14.10	<ul style="list-style-type: none"> • De bunker van Seyss-Inquart <i>Een virtuele ontdekkingsstocht</i> • Muur van Mussert <i>Goede ideeën voor een foute muur</i> 	<p>Davida de Hond</p> <p>Roel During</p>
14.10 – 14.30	PAUZE (Etalage)	
14.30 – 15.10	<ul style="list-style-type: none"> • Landgoed Avegoor <i>Verraderlijke schoonheid?</i> • Diogenesbunker <i>Een unieke bunker met een bijzonder verhaal</i> 	<p>Henk Hoogeveen</p> <p>Ad van Heiningen</p>
15.15 – 16.00	Parallelsessie workshops (Gekleurde zalen)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Foute keuzes? Politieke en beleidsmatige dilemma's • Presenteren zonder oordeel • De last van beladen erfgoed: publiceren en communiceren • Help, mijn huis heeft een beladen verleden! 	<p>Fred de Graaf</p> <p>Monique Brinks</p> <p>Ad van Liempt</p> <p>Denise Citroen</p>
16.00 – 17.00	Vervolg plenair programma (Auditorium)	
	Panelgesprek o.l.v. Joost Rosendaal	
17.00 – 18.00	Borrel (CODA Café)	

Toelichting programma & sprekers

Plenair	
Welkom	
Joost Rosendaal <ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter stichting Versterking Herinnering WO2 Gelderland(WO2GLD) • Historicus en publicist verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen 	In zijn welkomstwoord geeft Joost Rosendaal een korte introductie op het thema beladen erfgoed en het programma van de middag.

Beladen erfgoed in Gelderland	
<p>Machlien Vlasblom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig historica, met name op het terrein WO2 en Holocaust. • Onderzoeker Beladen erfgoed WO2GLD 	<p>Voor de stichting WO2GLD voert Machlien een inventariserend onderzoek uit naar beladen erfgoed in de provincie Gelderland. Dit onderzoek vormt de aanleiding voor deze studiemiddag. Vandaag presenteert zij de eerste resultaten.</p>
Bunker van Seyss-Inquart – Op virtuele ontdekkingstocht	
<p>David de Hond</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projectleider VR bunker • Programmamaker CODA Junior 	<p>De bunker van Seyss Inquart is door CODA digitaal gereconstrueerd in een Virtual Reality omgeving. De al decennia ontoegankelijke bunker is daarmee vanaf deze maand virtueel toch te bezoeken. Tijdens deze presentatie krijgt u een voorproefje en zal CODA toelichting geven op de gemaakte keuzes en de educatieve toepassingen die zijn gekoppeld aan een (virtueel) bezoek aan de bunker.</p>
Muur van Mussert – Goede ideeën voor een foute muur	
<p>Roel During</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeker Sociale Innovatie Wageningen Universiteit 	<p>Roel During boog zich samen met elf studenten over de Muur van Mussert en stelde hen de vraag hoe zij deze plek nieuwe betekenis zouden geven. Dit zorgde voor verrassende uitkomsten. Tijdens zijn lezing zal Roel nader ingaan op de resultaten die dit project opleverden en de voortdurende discussies die spelen rondom de Muur van Mussert. Een stuk geschiedenis over dit opvallende bouwwerk ontbreekt vanzelfsprekend niet.</p>
Landgoed Avegoor – Verraderlijke schoonheid?	
<p>Henk Hoogeveen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adviseur Erfgoed bij de gemeente Rheden. • Schreef zijn masterscriptie over dadererfgoed op landgoederen en buitenplaatsen. 	<p>Tijdens de bezetting was landgoed Avegoor in Ellecom een SS Schule. Er is hier in deze periode o.a. een sporthal gebouwd, welke onlangs is gerestaureerd. Henk Hoogeveen is al geruime tijd betrokken bij deze restauratie. Henk vertelt meer over de lange geschiedenis van landgoed Avegoor, de sporthal door de jaren heen en de recente restauratie.</p>
Diogenesbunker – Een unieke bunker met een bijzonder verhaal	
<p>Ad van Heijningen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oud-hoofdredacteur De Gelderlander. • Zelfstandig journalist, met name op het terrein van WO2. 	<p>Ad van Heijningen deed onderzoek naar de geschiedenis van de Diogenesbunker in Arnhem. Tijdens zijn lezing gaat Ad in op de bijzondere geschiedenis van deze bunker.</p>
Panelgesprek o.l.v. Joost Rosendaal	
<ul style="list-style-type: none"> • Joost Rosendaal 	<p>Ad van Liempt zal een korte introductie geven over zijn ervaringen met beladen WO2 erfgoed. Daarna gaan de vier workshopleiders met elkaar in gesprek en vindt er een terugkoppeling plaats van de workshops.</p>

Parallelsessie workshops

Foute keuzes? Politieke & beleidsmatige afwegingen

Fred de Graaf

- Oud-burgemeester van Apeldoorn
- Voorzitter van Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45
- Lid comité van aanbeveling stichting "De bunker van Seyss-Inquart"

Een monumentenstatus toekennen aan de muur van Mussert? Gemeenschapsgeld beschikbaar stellen voor het waterdicht maken van de bunker van Seyss-Inquart? In deze workshop staan politieke en beleidsmatige dilemma's rondom beladen erfgoed centraal.

Presenteren zonder oordeel

Monique Brinks

- Zelfstandig historica
- Samensteller van tentoonstelling over de val van Srebrenica.
- Maker van website/ documentaire over het Scholtenhuis in Groningen

Kun je als erfgoedinstelling de verhalen van beladen plekken presenteren zonder te oordelen? Hoe ga je om met de gelaagdheid van de plek en vertel je het verhaal van de daders zonder voorbij te gaan aan de slachtoffers?

Vertellen of verzwijgen? Publiceren en communiceren over beladen erfgoed

Ad van Liempt

- Journalist
- Publicist
- Programmamaker

Publiceren en communiceren over beladen WO2 verleden is geen sinecure. Hoe ga je om met gevoeligheden, de vele belanghebbenden en de interesse vanuit de media? Hoe plaats je het verhaal van de daders in het juiste perspectief en geef je het verhaal een waardevolle betekenis anno 2017?

Help, mijn huis heeft een beladen verleden!

Denise Citroen

- Initiatiefnemer en programmamaker Open Joodse Huizen/Huizen van verzet.
- Auteur van huizen- en familieverhalen.

Beladen erfgoed is op veel plekken aanwezig, zichtbaar en onzichtbaar. Wat te denken van huizen, scholen, winkels, hotels, kerkgebouwen of kastelen die tijdens de oorlog leeg kwamen en werden overgenomen door foute makelaars, NSB-ers of nazi-kopstukken? Soms met onderduikers of verzetsmensen in hetzelfde pand! Wat doe je, als huidige bewoner van zo'n pand met deze informatie? Wil en/of moet je daar iets mee? En zo ja, hoe dan?